

PUBLIKASJON FRA ECDC

Årsrapport 2010

Sammendrag

I 2010 lyktes ECDC med å gjennomføre det meste av sitt arbeidsprogram. Samtidig økte ECDC produktiviteten, styrket sine interne strukturer og videreutviklet sine partnerskap for å håndtere behovet for mer effektive tiltak mot trusselen smittsomme sykdommer utgjør i Europa. I tillegg til en presentasjon av senterets viktigste resultater i 2010 er en ny del II som rapporterer om framdriften for de enkelte tiltakene i ECDCs arbeidsprogram for 2010, tilgjengelig på nettstedet.

Ressurser

Senterets budsjett ble økt til 57,8 millioner euro, i tråd med ECDCs flerårige strategiprogram for 2007–2013.

Sykdomsrelatert arbeid

ECDC fortsatte å utvikle verktøy for vitenskapelig arbeid, overvåkingsaktiviteter, databaser og nettverk, og å organisere kompetansebyggingstiltak og opplæring knyttet til de seks sykdomsgruppene som omfattes av senterets mandat. Dette var i tråd med det årlige arbeidsprogrammet og strategiene for sykdomsspesifikke programmer for perioden 2010–2013, som ble godkjent av styret i 2009.

Luftveisinfeksjoner deles inn i tre kategorier: influensa, tuberkulose og legionærsykdom. Når det gjelder **influensa**, bidro ECDC til nasjonale, europeiske og globale evalueringer av håndteringen av A(H1N1)-pandemien. For å støtte arbeidet til Det europeiske legemiddelkontor bistod ECDC med å dokumentere effekten av pandemivaksinen, satte i gang to vitenskapelige studier av mulige uønskede hendelser og offentliggjorde anslag over vaksinebruk. I tillegg begynte ECDC å styrke den europeiske overvåkingen av alvorlig sykdom og død grunnet influensa. I områder med sesonginfluensa utviklet ECDC risikovurderinger for sesongen 2010–2011, konsoliderte kommunikasjonsarbeidet og støttet medlemsstatene og Kommisjonen i forbindelse med gjennomføringen av rådsrekommandasjonen om vaksiner mot sesonginfluensa fra 2009. Når det gjelder **tuberkulose**, fulgte ECDC på anmodning fra Europakommisjonen opp Handlingsplanen for bekjempelse av tuberkulose i Den europeiske union, noe som involverte samråd med medlemsstatene og interessenter i EU. I tillegg styrket ECDC sine overvåkingsaktiviteter på områdene TB-HIV, multiresistens og behandlingsresultater, og publiserte sammen med WHO den andre felles overvåkingsrapporten om TB. Det europeiske nettverket av referanselaboratorier for tuberkulose, som ble etablert i 2009, ble videreutviklet, og ECDC fortsatte å gi vitenskapelig råd, veiledning og støtte til medlemsstatene. Arbeidet med **legionærsykdom** besto blant annet i å fullføre integreringen av de særskilte overvåkingsnettene i ECDC. Dette arbeidet ble sluttført i april 2010. En samordningsgruppe ble opprettet

og avholdt sitt første møte. Senteret begynte å yte laboratoriestøtte til medlemsstatene, med særlig fokus på kvalitetssikring og støtte i forbindelse med smitteoppsporing, og det ble utarbeidet en oversikt over laboratoriekapasitet. Det ble også inngått avtale om å utarbeide verktøykasser som skal leveres i 2011.

På området **seksuelt overførbare infeksjoner, herunder HIV/AIDS og blodbårne virus**, publiserte ECDC sin årlige overvåkingsrapport om HIV/AIDS, samt et veiledningsdokument om HIV/AIDS-testing. Flere prosjekter ble lansert (om forbygging av SOI og HIV blant menn som har sex med menn og om HIV-forekomst og -forebygging blant sprøytebrukere) og videreutviklet (SOI-relatert atferdsovervåking, migrasjon og HIV og varsling av partnere) i 2010. I tillegg publiserte ECDC en overvåkingsrapport om gjennomføringen av Dublin-erklæringen og utviklet et rammeverk for overvåking av EUs handlingsplan mot HIV/AIDS 2009–2013. I kjølvannet av en undersøkelse og rapport som omfattet hele EU ble systemene for overvåking og forebygging av hepatitt B og C også gjennomgått, og et EU-nettverk ble etablert for hepatitt B og C. Videre ble mikrobiologiprojektet om SOI, som fokuserer på overvåking av gonokokkers antimikrobielle følsomhet, gjennomført og en rapport ble publisert. Data om fem SOI-er ble samlet inn, og resultatene vil bli publisert i 2011.

Når det gjelder **mat- og vannbårne sykdommer og zoonoser**, foretok ECDC en analyse av overvåkingen av 12 sykdommer hos mennesker, som ble inkludert i en rapport om trender for og kilder til zoonoser, zoonotiske smittestoffer og mat- og vannbårne sykdommer i EU i 2009*, som ble publisert av Den europeiske myndighet for næringsmiddeltrygghet (EFSA). Den første felles studien av listeriose som omfatter hele EU, ble også satt i gang. I mars 2010 ble det lansert en IT-plattform for utsending av hasteforespørsmål og diskusjon rundt påvisning og etterforskning av flernasjonale matbårne utbrudd. I tillegg startet arbeidet med å utvikle et molekylært overvåkingssystem.

Når det gjelder **nye og vektorbårne sykdommer**, konsoliderte ECDC nettverket for medisinske entomologer og folkehelseeksperter på området vektorbårne sykdommer med leddyr som vektor (VBORNET), som ble etablert i september 2009. Nettverket utarbeidet de første kartene over spredningen av invaderende myggarter og overvåkingen av disse. VBORNET begynte også å validere data for andre artsgrupper. På grunnlag av en undersøkelse av medlemsstatenes aktiviteter og behov som ble gjennomført i 2010, arbeides det nå med en strategi for overvåking av de viktigste sykdomsvektorene for mennesker. Når det gjelder flåttbårne sykdommer, fokuserte ECDC sitt arbeid med eksperter på den meldepliktige statusen for disse sykdommene. Endelig fokuserte aktivitetene til ECDCs nettverk for importerte virus sykdommer på respons mot utbrudd av West Nile-feber, ekstern kvalitetssikring og opplæringsstøtte for mikrobiologer i medlemsstatene.

Når det gjelder **vaksinerbare sykdommer**, publiserte ECDC veiledningsdokumenter om og studier av invasiv meningokokksykdom, vaksinerings mot meslinger, kusma og røde hunder og rotavirusinfeksjoner. Det ble også gjennomført undersøkelser om vaksinerings mot pandemisk influensa og sesonginfluensa. Et konsensusdokument om standardisering av vurderingen av vaksinasjonsdekning ble utarbeidet. Dette kan vise seg å bli et viktig verktøy for å fremme sammenlignbarhet og referansemåling på EU-plan. Den andre Euorvaccine-konferansen ble avholdt i desember 2010. Overvåkingen ble ytterligere styrket med eksterne kvalitetssikringsordninger (hjernehinnebetennelse og influensa) og en øvelse i kartlegging av laboratoriekapasitet (lungebetennelse) i Europa. Overføringen av DIPNET (overvåkingsnett for difteri) ble fullført, og EUVACNET-prosessen (meslinger, røde hunder, kikhoste og vannkopper) ble igangsatt. Gjennom VAESCO-prosjektet for medisinske hendelser som potensielt kan knyttes til pandemivaksiner har ECDC undersøkt Guillain-Barré-syndrom (ingen sammenheng) og narkolepsi (resultatene av studien er foreløpig ikke klare).

Når det gjelder **antimikrobiell resistens og sykehusinfeksjoner**, var en av de viktigste hendelsene i 2010 integreringen av European Antimicrobial Resistance Surveillance Network (EARS-Net) i ECDC. Nettverket lansert en ny nettside med blant annet en ny interaktiv database, og publiserte sin rapport for 2009. ECDC utarbeidet også en omfattende vurdering av trusselen bakterier som produserer et nytt enzym som overfører multiresistens, det såkalte New Delhi metallo-beta-lactamase (NDM-1), utgjør, og vil følge opp med et veiledningsdokument for medlemsstatene. Et annet viktig arrangement var den tredje årlige europeiske antibiotikadagen, som ble koordinert av ECDC i november 2010. Dette arrangementet, som fokuserte på fornuftig bruk av antibiotika på sykehus, fikk bred dekning i hele Europa og genererte i alt 226 artikler i tidsrommet 20. oktober til 3. desember. Endelig støttet ECDC rekommandasjonene fra Det europeiske råd om pasientsikkerhet, herunder om forebygging av og kontroll med sykehusinfeksjoner (2009/C 151/01) og fornuftig bruk av antimikrobielle legemidler (2002/77/EF) gjennom utvikling av en metode for å utføre punktprevalensundersøkelser av sykehusinfeksjoner, samt om bruken av antimikrobielle legemidler på akuttsykehus. ECDC koordinerte de første pilotundersøkelsene, som ble gjennomført ved 66 sykehus i 23 land. Undersøkelsene omfattet nærmere 20 000 pasienter.

* Community Summary Report on Trends and Sources of Zoonoses, Zoonotic Agents and food-borne outbreaks in the European Union in 2009

Folkehelsefunksjoner

Folkehelsefunksjonene er nå solid etablert og har gått inn i en fase med videre konsolidering og finjustering.

Overvåking

Ved slutten av 2010 hadde 11 av de 17 særskilte overvåkingsnettene som var i drift i 2005, blitt overført til TESSy. Noen av aktivitetene måtte settes ut ettersom ECDC ikke har utviklet tilstrekkelig kompetanse på disse områdene. ECDC støttet også TESSy-brukere i medlemsstatene. En prosedyre for deling av overvåkingsdata fra TESSy med tredjeparter ble godkjent av styret i november 2010. En vesentlig mengde data ble samlet inn i 2010, og i tillegg til den epidemiologiske årsrapporten publiserte ECDC spesifikke overvåkingsrapporter om zoonoser, tuberkulose, HIV/AIDS og influensa. Videre ble den første fasen av et prosjekt om kvalitetssikring av data fullført, og resultatene ble gjennomgått. ECDC og de kompetente organene for overvåking skal nå drøfte utviklingen av et sett med standardiserte minstekrav for drift av effektive overvåkingssystemer som oppfyller EUs krav.

Vitenskapelig støtte

ECDC videreutviklet sin vitenskapelige støtte ved å organisere den årlige ESCAIDE-konferansen 11–13 november 2010 i Lisboa. Arbeidet med matematisk modellering fortsatte, med utviklingen av modeller for HIV, innføringen av vaksinasjonsprogrammer mot vannkopper og en simulering av effektene av stenging av skoler under en influensapandemi. ECDC fortsatte å utvikle sitt prosjekt om miljø og epidemiologi (E3-prosjektet) ved at de store EDEN-databasene ble overført til ECDC. Med tanke på den nåværende og framtidige spredningen av smittsomme sykdommer i Europa ble det enighet om en metode som ble testet for fire sykdommer i fire medlemsstater. ECDC formaliserte også prosessen for levering av vitenskapelige råd ved å etablere et system for å loggføre og svare på henvendelser og ved å utvikle en ekspertdatabase. I 2010 startet ECDC et nybrottsarbeid innen opplæring i evidensbaserte metoder på området smittsomme sykdommer. Endelig fortsatte ECDC samarbeidet med de nasjonale knutepunktene for mikrobiologi med hensyn til flere viktige problemstillinger.

Beredskap og respons

I 2010 kom en ny plattform for risikovurdering i drift. Denne tar for seg problemstillinger innen risikostyring, og skal være et supplement til systemet for tidlig varsling og respons (EWRS). ECDC vurderte og overvåket risikoen for smittsomme sykdommer i forbindelse med fem masseøstringer. I alt ble det registrert 89 EU-relevante trusler i systemet for tidlig varsling og respons som betjenes av ECDC. I alt 32 trusselvurderinger ble utarbeidet og delt med medlemsstatene. ECDC bidro også med eksperter for å støtte medlemsstatenes respons mot utbrudd av meslinger i Bulgaria, West Nile-virus i Hellas og kolera utenfor EU på Haiti. Retningslinjer for vurdering av risiko for overføring av smittsomme sykdommer på luftfartøy og cruiseskip ble publisert. På grunnlag av erfaringene fra A(H1N1)-influensapandemien gjennomgikk ECDC sin interne operative plan for hendelser av betydning for folkehelsen (PHE-OP). Tre simuleringsøvelser ble gjennomført i 2010, og ECDC deltok i fire øvelser organisert av medlemsstatene og Kommisjonen.

Opplæring

Opplæringsaktivitetene for kompetansebygging besto hovedsakelig av toårige stipendprogrammer som EPIET og EUPHEM. Etter evalueringen av EPIET ble det lagt til et medlemsstatsalternativ for å øke medlemsstatenes eierskap til programmet. I alt 19 besøk til medlemsstatene ble organisert som en del av de interne kvalitetskontrollaktivitetene i programmene EUPHEM og EPIET. ECDC organiserte også mer spesifikke opplæringsprogrammer og utviklet wikien Field Epidemiology Manual (FEM Wiki).

Helsekommunikasjon

I 2010 ga ECDC ut 35 vitenskapelige publikasjoner. ECDCs nye nettsted, som ble lansert i 2009, utgjør en viktig europeisk kilde til informasjon på folkehelseområdet, og mer enn 70 000 filer ble lastet ned i 2010. En serie på syv "Spotlight"-publikasjoner ble lansert på nettstedet for å belyse viktige temaer relatert til smittsomme sykdommer. Målgruppen er eksperter innen folkehelse, leger, politikere og allmennheten. Nesten en halv million mennesker besøkte det nye nettstedet i 2010. I tillegg ble nye intranett- og ekstranettplattformer lansert. Eurosurveillance ga ut 307 artikler, 100 fagfelleverderte korte artikler som gir et kjapt overblikk, og 105 fagfelleverderte lengre artikler. ECDC vil fortsette med å forske på helsekommunikasjon og støtte medlemsstatenes aktiviteter innen helsekommunikasjon, særlig gjennom bruk av kommunikasjonsverktøy.

Partnerskap

I 2010 besluttet ECDC å styrke og forenkle måten samarbeidet med medlemsstatene er organisert på. Fra og med 2011 vil ett kompetent koordinerende organ bli utpekt i hvert land. Flere landbesøk ble organisert i 2010, landinformasjon-prosjektet ble videreført, og det ble samarbeidet videre med søkerlandene og potensielle søkerland. Relasjonene med Europaparlamentet, Rådet (herunder EU-formannskapene), Europakommisjonen, andre EU-byråer, WHO og ECDCs søsterinstitusjoner i USA, Kina og Canada ble styrket ytterligere.

Lederskap

I mai 2010 tok direktøren for ECDC initiativ til "ECDCs dagsorden for bærekraft for 2010–2011". Dette innebar etablering av 15 arbeidsgrupper for å diskutere prosessforbedringer på flere strategiske områder, blant annet politikk, partnerskap og økonomi. Denne prosessen resulterte i en rekke praktiske forslag som ble lagt fram for styret for godkjenning. Som et resultat av dette vedtok ECDC et sett med verdier for organisasjonen: å være kvalitetsdrevet, å være serviceorientert og opptre som et lag. I alt tre styremøter og fire møter i det rådgivende forum ble avholdt i 2010, med forbedret kommunikasjon og støtte gjennom et eget samarbeidsorientert ekstranett. For første gang inneholdt arbeidsprogrammet som ble vedtatt av styret i november 2010, detaljerte budsjettall for hver enkelt aktivitet. Den andre versjonen av styringssystemet som brukes til å planlegge og overvåke arbeidsprogrammet ble lansert i juli 2010. Kvalitetsstyring har blitt et viktig strategisk mål for ECDC, og lanseringen av en kvalitetsstyringsprosess resulterte i at Common Assessment Framework (CAF) ble valgt som verktøyet som skal brukes for å gjennomføre kvalitetssikring i ECDC fra og med 2011. Videre ble en "grønn gruppe" etablert av personalkomiteen. Gruppen har som mål å redusere ECDCs innvirkning på miljøet.

Administrasjon

Ressursforvaltningsenheten fortsatte å støtte ECDCs aktiviteter gjennom året. 2010 var det siste året der ECDCs budsjett ble økt (med 20 %) til 57,8 millioner euro. Flere nye ansatte ble rekruttert, og per 31. desember 2010 var det totalt 254 ansatte.